

Van Ommeren-Averink

niets anders dan narigheid bezorgd, vanaf de invoering van de b.t.w., het plan-Leber, het streven naar aanpassing van de democratie aan het Duitse systeem van kiezen tot aan het gevaar, verzeild te geraken in politieke avonturen van de Duitsers, zoals de verkiezing van een bondskanselier in Berlijn.

De N.A.V.O. heeft echter ook andere zorgen, die in het opmaken van de balans dienen te worden betrokken.

Dat is het verzet tegen een nieuwe bewapeningswedloop met name ook in ons land, gericht tegen die extra bijdrage van 225 mln.

Het verzet gaat niet alleen om het geld, dat zoveel nuttiger zou kunnen worden besteed, maar het gaat tegen de gehele visie van de Regering op het gebied van de buitenlandse politiek en dat van de defensiepolitiek. Wij kunnen vaststellen dat in deze tijd grotere massa's mensen bij deze politiek worden betrokken. De resultaten van het Nipo-onderzoek op dit punt geven hiervan een beeld. Uit dit onderzoek is gebleken, dat 82 pct. van de ondervraagden van deze kwestie had gehoord of erover had gelezen. Dit betekent, dat onze bevolking zich in sterke mate bij dit vraagstuk betrokken gevoelt. Voorts bleek, dat van genoemde 82 pct., 61 pct. het niet met de genomen maatregel eens is.

Een bevestiging van deze gedachte komt ook tot uitdrukking in het grote aantal handtekeningen, dat deze Kamer is aangeboden, alsmede in de brieven die zijn ontvangen uit allerlei kringen van de bevolking. Een bevestiging van deze gedachten vindt men ook in de weerklank die het initiatief van mijn partij heeft gevonden in de grote anti-N.A.V.O.-demonstratie in Amsterdam. Soortgelijke bewegingen komen in alle landen van Europa tot ontwikkeling. Met deze onrust heeft de N.A.V.O. zich bezig gehouden. Die onrust leeft in alle landen en zij heeft zulke een omvang aangenomen, dat de N.A.V.O.-ministers, -staatssecretarissen, -militairen en andere defensie-specialisten de afgelopen dagen in Duitsland overleg hebben gepleegd onder meer over de onrust in de Westduitse studentenwereld. De N.A.V.O. is bezorgd over de roerige studenten zo kan men in de kranten lezen. Deze jeugd, deze studenten en arbeiders zijn in feite het herboren geweten van de natie. Duitsland heeft twee keer een oorlog ontketend die miljoenen slachtoffers heeft gemaakt en die enorme schade heeft berekend. Op deze jeugd van Europa, ook de jeugd van West-Duitsland, die zich verzet, op deze jongeren die niet opnieuw naar de slagvelden willen worden gestuurd, op dit nieuwe dat zich ontwikkelt, moet de hoop zijn gevestigd.

Het kenmerkende nu is, dat tegelijk met de maatregelen ter versterking van de Duitse Bundeswehr is aangekondigd een versterkt optreden tegen de Duitse jeugd, die opkomt tegen de herbewapening van West-Duitsland. Er is aangekondigd, dat men tegen deze jongeren met scherpere middelen dan tot nu toe het geval was, wil gaan optreden.

De woordvoerder van de Nederlandse Regering op de N.A.V.O.-conferentie sprak dan ook volkomen in strijd met de werkelijkheid, toen hij zei, dat het klimaat in vele landen gunstig gestemd is voor een snelle verwezenlijking van de extra maatregelen. Dat is absoluut niet waar. Ook is het onjuist, — iets, dat in de memorie van antwoord is gesteld —, dat deze uitgaven van 225 mln. extra voor de N.A.V.O. geen escalatie-effect zullen hebben. Dit staat nog helemaal niet vast, mijnheer de Voorzitter, want de Minister heeft tijdens dezelfde conferentie in Brussel gezegd, dat de maatregelen slechts zouden worden toegepast in het kader van een gezamenlijke en gecoördineerde inspanning. Men is bezig, deze gecoördineerde inspanning uit te breiden. Trouwens, er is ook kritiek in de N.A.V.O. geuit. Men meent, dat de bijdrage van Nederland, namelijk een bedrag van 225 mln., eigenlijk te klein is. In dit verband rijst de vraag, wat de Regering verder zal doen en waar het begin en waar het einde ervan is.

Thans wil ik ook enkele opmerkingen maken over de door de heer Burger ingediende motie. De toelichting, die de geachte afgevaardigde heeft gegeven, kwam op het volgende neer: Als de Kamer deze motie aanvaardt, kan dit niet zonder

Van Ommeren-Averink e. a.

politieke consequenties blijven en kan de Regering de motie niet zonder meer naast zich neer leggen.

Het leek, mijnheer de Voorzitter, alsof de heer Burger zijn interview, dat is gepubliceerd in „Het Vrije Volk”, corrigeerde. Blijkens „Het Vrije Volk” heeft hij namelijk gezegd:

„De Eerste Kamer heeft geen recht van amendement. Wij moeten kiezen tussen twee mogelijkheden. Wij kunnen de begroting van Defensie in haar geheel verwerpen, maar dat willen wij niet. Blijft over een motie, waarin wij ons misnoegen over het bedrag van 225 mln. kenbaar maken. De Regering behoeft zich van zo'n motie niets aan te trekken.”

Ik meen, mijnheer de Voorzitter, dat de situatie hierdoor niet duidelijker is geworden. Dit bedrag van 225 mln. staat thans op de begroting. Ik meen, dat de geachte afgevaardigde de heer Burger een halfslachtige houding aanneemt. Hij dient namelijk een motie in, maar hij laat in de pers schrijven — hij nodigt de Regering daartoe als het ware uit, dat zij zich er niets van behoeft aan te trekken. De geachte afgevaardigde kondigt tegelijkertijd aan, dat hij vóór de defensiebegroting zal stemmen. Het bedrag van 225 mln. is overigens zelfs in het geheel niet in de motie terug te vinden. De Kamer dient naar mijn mening de begroting te verwerpen. Zij dient te handelen in overeenstemming met datgene, wat werkelijk in ons volk leeft en met de wil van het belangrijkste deel van ons volk. Ergens moet tenslotte de kringloop van de bewapening worden doorbroken. Het ligt in de aard en de traditie van ons volk, van ons kleine land, het initiatief daartoe te nemen en een voorbeeld te nemen door het been stijf te houden en over te gaan tot vermindering van de bewapeningsuitgaven en tot verkorting van de diensttijd.

Dit kan de basis worden van een nieuwe creatieve buitenlandse politiek. De oplossingen zullen uiteindelijk toch op politiek gebied moeten worden gevonden.

Vervolgens wil ik nog enkele korte opmerkingen maken over de Nederlandse militaire strijdkrachten, die in Zuid Amerika zijn gelegerd in verband met de situatie in Suriname. Een deel van de defensie van Nederland strekt zich uit tot dit werelddeel wegens, zoals men steeds zeide, de onzekerheid in het Caraïbische gebied. Nu blijkt echter, wat die onzekerheid voorstelt. Deze onzekerheid komt niet voort uit „Cuba”, zoals men altijd veronderstelde, maar uit de onrust, die is ontstaan door de binnenlandse toestanden, die in Suriname zelf heersen. In Suriname is met de gedachte gespeeld, de noodtoestand af te kondigen. Zulke binnenlandse spanningen, die nu in Suriname aan de orde zijn en die dieper gaan dan een staking van onderwijzers en scholieren, maken duidelijker dan wat dan ook, dat er geen Nederlandse troepen behoeven te worden gelegerd. Wij menen, dat de Nederlandse Regering tenminste duidelijk dient te stellen, dat zij de garantie geeft, dat de Nederlandse legereenheden niet tegen de stakers in Suriname zullen worden ingezet.

De heer De Vries (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! In mijn maidenspeech moge ik aandacht vragen voor een drietal korte beschouwingen, die betrekking zullen hebben op achtereenvolgens de nota inzake het N.A.V.O.- en defensiebeleid van 20 juni 1968, de defensiebegroting voor 1969, speciaal de 225 mln., en de brief van 29 januari jl. van de Minister-President inzake het optreden van de Nederlandse militairen tijdens de politionele acties, voorafgaande aan de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië. Ik heb gehoord, dat verschillende van de vorige sprekers ervan hebben afgezien, over dit onderwerp te spreken. In het verslag van de vaste Commissie voor Defensie is nadrukkelijk van verschillende zijden het voorbehoud gemaakt, dat dit punt bij deze behandeling aan de orde zou kunnen komen. Ik meen te hebben begrepen, dat u daartegen geen bezwaar hebt, en ik zou gaarne van deze gelegenheid gebruik maken.

In de eerste plaats de nota inzake het N.A.V.O.- en defensiebeleid. Hiervoor heeft mijn fractie grote waardering. Wij

De Vries

vinden het een helder geschreven en daardoor goed leesbaar stuk, wat men niet van alle regeringsstukken kan zeggen. De nota geeft een instructief overzicht van het ontstaan en de ontwikkeling van het Noordatlantisch bondgenootschap – goed, dat wij dit weer eens horen –, een duidelijke omschrijving van de militaire en de politieke taak van de N.A.V.O. en een gedetailleerde uiteenzetting van het Nederlands defensiebeleid voor de eerstkomende jaren. Het is waar, twee maanden na dato, op 20 augustus 1968, heeft zich een gebeurtenis voorgedaan, tengevolge waarvan de nota thans in bepaalde opzichten verouderd is: de bezetting van Tsjecho-Slowakije door troepen van het Warschau Pact. Niet verouderd, maar nog steeds, ja, blijvend actueel is het motto van de inleiding der nota „Vrede is een positief begrip”. Ik zou hier iets van willen zeggen, en dan niet alleen iets stichtelijks. Ik vind het namelijk jammer, dat deze stelling wel is geponcerd – wij zijn het er van harte mee eens – maar dat de adstructie ontbreekt. De omschrijving „vrede is geluk” (wij zijn dit eens met de geachte afgevaardigde de heer Burger) is te vaag. Het zou goed zijn geweest, als een nota die met zo'n stelling begint als uitgangspunt had genomen de oorspronkelijke betekenis van het woord „vrede”, nl.: goede verstandhouding, overeenstemming, vriendschap. Men kan het naslaan in het Middelnederlandsch Woordenboek van Verwijs en Verdam. Volgens het Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal van Franck en Van Wijk bestaat er zelfs samenhang tussen de woorden „vrede” en „vriend”. Ik zou in dit verband willen wijzen op de middeleeuwse stad, die in vele opzichten een voorloper is geweest van de moderne staat. De moderne staat heeft de term „burger” bij voorbeeld ontleend aan de middeleeuwse stad. Het middeleeuwse stadsrecht was gebaseerd op de stadsvrede, de door het recht beschermde saamhorigheid van de burgers. Op het platteland vierde de vete, de eigenrichting, hoogtij. Welnu, op de stadsvrede is – in ons land in de 16e eeuw – de staatsvrede gevolgd, de door het recht beschermde saamhorigheid van de staatsburgers. Niet voor niets komt in het devies van de Unie van Utrecht – waarbij de oudste Nederlandse staat, de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, is ontstaan – de term „concordia”: eendracht, voor. Was in de middeleeuwen binnen de stadsmuren, thans is binnen de staatsgrenzen de eigenrichting verboden. Helaas, evenmin als tussen de middeleeuwse steden is de eigenrichting uingesloten tussen de moderne staten; oorlog verschilt principieel niet van vete, het is alleen een massale vorm van vete, van eigenrichting. Het ideaal van de wereldvrede, die ik zou willen omschrijven als „de door het recht beschermde saamhorigheid der wereldburgers” is helaas nog niet bereikt, al bestaat sinds 1945 een U.N.O. met als devies „One world or none”.

Dat in 1949 een Noordatlantische verdragsorganisatie moest worden opgericht, was toen al, na vier jaar, ongetwijfeld een gevolg van het faalen van de Verenigde Naties.

Aan de andere kant bleek uit de oprichting van de N.A.V.O., dat zich een regionaal georganiseerde wereld begon af te tekenen. Het was in elk geval meer dan al die losse nationale en nationalistische staten van de vorige eeuw. Men zou kunnen zeggen, dat het laatste ook voor het Warschaupact gold, dat in 1955 is gesloten. Ik zou er echter uitdrukkelijk op willen wijzen, dat er hier een groot verschil is. Het Noordatlantische Verdrag van 1949 is in volle vrijheid gesloten en is op vrijheid gebaseerd, maar het Warschaupact is een produkt van dwang.

Illustratief – ik had graag gezien dat dit in de nota was opgenomen, want daar had de Regering ook op 20 juni 1968 wel de gelegenheid voor – is een vergelijking tussen het optreden van de Sovjet-Unie tegen Hongarije in 1956 en de reactie van de Verenigde Staten op het zich terugtrekken van Frankrijk uit het geïntegreerde defensiestelsel van de N.A.V.O. in 1966. Ik heb niets vernomen van Amerikaanse tanks in de straten van Parijs.

Het is dan ook onjuist de landen van het Warschaupact en die voor de N.A.V.O. – zoals zo vaak gebeurt en zoals ook

vanmiddag hier is gebeurd, zoals ook gebeurt in de „Conclusies Vredesweek 1968” van het Interkerkelijk Vredesberaad – als „machtsblokken” over één kam te scheren.

Op blz. 24 van de nota wordt gesproken van „de solidariteit tussen de Verenigde Staten en alle Europese bondgenoten”. Deze saamhorigheid heeft de laatste jaren helaas te wensen over gelaten. Ik denk niet alleen aan de zoëven gememooreerde terugtrekking van Frankrijk uit het geïntegreerde defensiestelsel in 1966, maar ook aan het feit, dat tal van N.A.V.O.-landen niet ten volle aan hun verplichtingen voldoen. Tot deze landen behoort ook Nederland. Op de blz. 59 en 60 van de nota worden twee tekortkomingen genoemd: Het voorkomen van mobilisabele elementen in de beide parate divisies en het niet geheel voldoen aan de normen voor de opleg van oorlogsvoorraden.

Dit komt de geloofwaardigheid, een term, die in de nota telkens weer wordt gehanteerd, mijns inziens niet ten goede. Ik geef toe, dat de opstellers van de nota bij „geloofwaardigheid” vooral aan de indruk, die de N.A.V.O. naar buiten maakt, denken. Mijns inziens is echter ook de binnenkant van de zaak belangrijk. Achten de leden van de N.A.V.O. elkaar voor 100 pct. geloofwaardig? Hier is naar mijn mening de solidariteit in het geding. Last but not least, het defensiebeleid van de Regering moet ook in de ogen van het volk geloofwaardig zijn.

Ik ben er niet zeker van – om het maar zacht te zeggen – dat met het laatste in ons land in de afgelopen jaren ten volle ernst is gemaakt. Zo zegt de Minister van Defensie in zijn nota naar aanleiding van het eindverslag van de vaste Commissie voor Defensie van deze Kamer, ingezonden op 7 februari jl.:

„Zowel bij de opstelling van de begroting voor 1968 als van die voor 1969 was de Regering er zich van bewust, dat niet ten volle aan de jegens de N.A.V.O. aanvaarde verplichtingen zou worden voldaan, doch op bepaalde punten compromissen of hiaten” – dat zijn nogal zware termen – „zouden blijven, welke echter acceptabel werden geacht.”

Dit komt er dus op neer – ik vind dat persoonlijk wel bijzonder onduidelijk –, dat het niet geheel voldoen aan wat men heeft aanvaard, aanvaardbaar is.

Een regering, die hiervan uitgaat, krijgt, als zij tengevolge van een onvoorziene omstandigheid is genoodzaakt met haastige spoed een deel van het tekort weg te werken, de rekening gepresenteerd.

Het zal dan niet zo gemakkelijk zijn, het volk werkelijk te overtuigen van de noodzakelijkheid ervan. Ik meen, dat dit geen veronderstelling meer is na november jl., na het moment, waarop de Minister-President zelf voor radio en televisie meende te moeten verschijnen om dit den volke duidelijk te maken. Ik hoop dan ook, dat, wanneer de Regering in de zoëven genoemde nota van 7 februari jl. stelt, dat de geloofwaardigheid één van de factoren is die zij heeft afgewogen, dit inderdaad dit maal een bijzonder zwaar wegende factor is geweest.

Als laatste kanttekening bij de nota inzake het N.A.V.O.-en het defensiebeleid gaarne nog het volgende: Onze fractie juicht het toe, dat behalve aan de militaire ook aan de politieke taak van de N.A.V.O. grote aandacht is besteed en dat de Regering ook na 1 augustus 1968 overtuigd is gebleven van „de essentiële noodzaak, dat de westerse politiek gericht blijft op de bevordering van vreedzame en betere betrekkingen tussen Oost en West, vooruitgang op het gebied van wapenbeperking en wapenbeheersing en de oplossing van de fundamentele vraagstukken, die de twee partijen thans onderling gescheiden houden”. Wij zijn het ook van harte eens met de volgende uitspraak van het Interkerkelijk Vredesberaad in zijn „Conclusies Vredesweek 1968”. Deze uitspraak luidt:

„De boodschap van Jezus Christus is een boodschap van vrede, die geen vaag idealisme betekent. Zij houdt de

De Vries

concrete opdracht in samen te zoeken naar de beste manier waarop een werkelijke vrede, die ook de gerechtigheid omvat, in de wereld politieke gestalte kan worden gegeven."

Terecht staat ook in „Klare Wijn”, het in 1967 verschenen boek, waarin de Generale Synode van de Nederlands Hervormde Kerk rekenschap geeft inzake geschiedenis, geheim en gezag van de bijbel, dat de bede „Uw Koninkrijk kome” bedoeld is „niet als een verre wens, maar als een realiteit”. Let wel, het blijft een bede. De vervulling van de bijbelse toekomstverwachtingen ten aanzien van „Een nieuwe Hemel en een nieuwe aarde, waarop gerechtigheid woont” is geen werk van mensen. Zij ligt in de hand van Hem aan wie gegeven is alle macht in de Hemel en op aarde. Dat betekent niet, dat de mens zich maar moet bepalen tot afwachten. De mens, zo schrijft prof. Van Niftrik in zijn in 1966 verschenen boek over „De Vooruitgang der Mensheid”, dient de vooruitgang, dit wil zeggen de gang naar het Koninkrijk Gods, wanneer hij zich inschakelt in het handelen Gods, wanneer hij gehoorzaam is wanneer hij leven en handelen wil als instrument in de handen van God. Dit geldt naar onze Christelijk-historische overtuiging ook voor het terrein der politiek. De Staat, zo schrijft prof. Van Niftrik, is in laatste instantie „een functie in het heilshandelen Gods met deze wereld en mensheid”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nu gaarne een korte beschouwing wijden aan wat in de wandeling wordt genoemd de 225 mln. In de nota van 18 november 1968 heeft de Regering een uiteenzetting gegeven van de maatregelen, die zij zich voorstelt te nemen ter tegemoetkoming in de door de Sovjet-Unie en enige harer bondgenoten geschapen nieuwe situatie, zulks „na overleg met de overige leden van de Noord-Atlantische Raad”. Het kon aan mijn onervarenheid liggen, maar ik meen dat dit niet bij alle vorige sprekers uit de verf is gekomen en herhaal het daarom: tot het beschikbaar stellen van die 225 mln. is besloten na overleg met de overige leden van de Noord-Atlantische Raad. Ik meen dat wij hier komen in de sfeer van de solidariteit, waarmee ik mijn betoeg ben begonnen. Voor de uitvoering van deze maatregelen zal in de periode 1969 t/m 1971 een extra bedrag van 225 mln. benodigd zijn. Mijn fractiegenoten en ik achten dit regeringsvoorstel pijnlijk maar redelijk. Van het inzetten van een bewapeningswedloop is geen sprake. Ter illustratie wil ik enkele cijfers noemen. Het percentage van het nationaal inkomen dat aan de defensie wordt besteed is tussen 1954 en 1968 permanent gedaald, namelijk van ruim 6,5 tot minder dan 4.

In juni jl. was de Regering volgens haar nota inzake het N.A.V.O.- en defensiebeleid van plan – ik citeer – „de financiële grenzen voor de veiligheidszorg nog strakker te trekken”. Wij zijn met de Regering van mening, dat van dit strakker aantrekken sinds augustus jl. niets meer kan komen en dat de dalende lijn – naar wij hopen tijdelijk – moet worden omgebogen. Dat tegen dit laatste blijktens onder meer opiniepeilingen en een handtekeningactie, ook van niet-pacifistische zijde, op betrekkelijk grote schaal wordt geprotesteerd, is ons inziens mede te verklaren uit het gebrek aan voorlichting. Ik zeg uitdrukkelijk „mede”, want ik wil de Regering herinneren aan wat ik zojuist heb gezegd over de kwestie van de geloofwaardigheid, want naar onze overtuiging speelt ook deze hier ongetwijfeld een rol. Wij juichen het daarom toe, dat de Minister-President zich op 29 november jl. via radio en televisie tot het Nederlandse volk heeft gericht met een betoeg tot motivering van de extra-uitgaven. Het boe-geroep, dat naar aanleiding daarvan is aangeheven, met name van de zijde van de „duidelijkheidsapostelen”, heeft op ons niet de minste, althans niet de gewenste indruk gemaakt. Ook voor de inhoud van het betoeg van de Minister-President hebben wij waardering. Op één punt heeft zijne Excellentie zich ons inziens vergist, namelijk toen hij poneerde, of althans suggereerde, dat „de Kerken” zich tegen de 225 mln. hebben uitgesproken. Dit voorbeeld is door de voorzitter van de Tweede Kamerfractie van de grootste oppositiepartij in diens eveneens voor radio en

televisie uitgesproken replek van 30 november gevolgd. Beide heren spraken van „de Kerken”. Zij hebben zich vergist. Het Interkerkelijk Vredesberaad is niet te vercenzelvigen met „de Kerken”. In het „Friesch Dagblad” van 2 december jl. heeft de hoofdredacteur, de heer H. Algra – in deze Kamer geen onbekende – op de hem eigene wijze deze zaak recht gezet. Ik citeer:

„De kerken hebben nergens en op geen enkele wijze haar stem tegen deze maatregelen verheven. Het verzet bleef bepaald tot een club van personen, die geen schijn van recht of bevoegdheid hebben, om het te doen voorkomen, alsof zij namens de Kerken spreken en die dat dan ook niet hebben gedaan.”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik keer terug tot het punt van de voorlichting. Waardering hebben mijn fractiegenoten en ik voor de televisieuitzending van de A.V.R.O. op 3 februari jl. getiteld De Verdedigers, met name voor de medewerking van de Minister van Defensie hieraan. Toch is dit soort van incidentele voorlichting, hoe nuttig ook, o.i. niet voldoende. Nu weten wij wel, dat er een stichting Volk en Verdediging en een Atlantische Commissie zijn, die regelmatig instructieve uitgaven verzorgen. Het valt ons inziens echter te betwijfelen, dat daarmede werkelijk heel ons volk en met name de jeugd wordt bereikt. Om misverstand te voorkomen: Wij zijn allerm minst voor staatspedagogiek. Wij zijn het volkomen eens met de Minister van Defensie, als deze in de nota naar aanleiding van het eindverslag van de vaste Commissie voor Defensie van deze Kamer zegt:

„De Regering staat op het standpunt, dat in onze democratische samenleving de taak van publieke voorlichting over de grote belangen dier samenleving in hoofdzaak ligt bij de vrije publiciteitsorganen, de politieke partijen en die andere groeperingen of organisaties, welke zich op meer beperkte terreinen mede op de voorlichting van de bij haar aangeslotenen richten. De functie van de overheid daarbij is in beginsel beperkt tot het verstrekken – zo open en zo ruim mogelijk – van die feitelijke informatie die van haar met zoveel woorden gevraagd of stilzwijgend wordt verwacht.”.

Tot zover de Minister.

Met instemming hebben wij kennis genomen van diens mededeling, dat hij tijdens de in Januari jl. gehouden bijeenkomst van het Defence Planning Committee van de N.A.V.O. heeft gepleit voor een grotere openheid en dat hij op grond van de door hem geconstateerde bijval hoopt,

„dat de stroom van nieuws over de N.A.V.O. zal toenemen en daardoor meer stof voor publieke voorlichting en discussie over de N.A.V.O. beschikbaar zal komen.”.

Waardering hebben wij tenslotte ook voor de toezegging, dat de Regering attent blijft op verdere mogelijkheden en open staat voor iedere suggestie om activiteit op dit gebied hetzij te steunen hetzij zelf te ondernemen.

Ik ben zo vrij hierop in te haken met het volgende: Er verschijnen de laatste tijd heel wat schoolboekjes met titels als „Hoe leren wij de vrede?” en dergelijke. Het is duidelijk, dat de polemologie bezig is door te dringen tot het voortgezet en zelfs tot het basisonderwijs. Hoewel ik betwijfel of vrede te leren valt, juich ik de groei van de belangstelling voor de polemologie toe. Ik geef de Minister van Defensie echter wel in overweging, deze ontwikkeling, eventueel in samenwerking met zijn collega van Onderwijs en Wetenschappen, nauwlettend te volgen. Het zal met name van belang zijn na te gaan, of, en zo ja hoe, in boekjes als de zoëven bedoelde over de N.A.V.O. wordt geschreven.

De heer Boetes (P.S.P.): Wilt u hier dan een regime als dat in Griekenland invoeren?

De heer **De Vries** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb slechts een suggestie gedaan. De heer Boetes moet deze vraag niet aan mij, maar aan de Regering stellen.

Ten slotte wil ik iets zeggen over de Hueting-affaire, niet te verwarren met de Dreyfus-affaire. De feiten zijn bekend. Op 17 januari jl. heeft de psycholoog dr. J. E. Hueting in een televisie-uitzending van de V.A.R.A. een aantal verhalen verteld over door hem meegemaakte en ten dele ook door hem zelf bedreven oorlogsmisdaden in het Indonesië van de jaren 1946-1949, toen Nederlandse strijdkrachten, bestaande uit vrijwilligers en dienstplichtigen, daar dienden onder officiële motto's als „recht en veiligheid” en „orde en vrede”. Ten aanzien van dit laatste merk ik op, dat aan alle Nederlandse militairen, die in hun vaderland zijn teruggekeerd, door de burgemeester van een woonplaats een ereteken is uitgereikt. Ik heb de eer tot de dragers van deze onderscheiding te behoren. Ik vind dit de laatste weken een hoe langer hoe grotere eer.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sprak over „verhalen” van de heer Hueting. Wat de heer Hueting op 17 januari jl. voor de televisie vertelde, kan allemaal waar zijn. Hij heeft echter tot op heden geen bewijsmateriaal geproduceerd en is ook niet van plan dit te doen blijkens zijn uitspraak in „Elzeviërs Weekblad” van 1 februari jl.: „Ik wil en zal geen namen, data, plaatsen en getuigen noemen”.

Door de goede zorgen van de redactie van „Beleid Beschouwd” beschikken wij over de letterlijke tekst van hetgeen de heer Hueting op 17 januari jl. heeft gezegd, nl.: „Dat waren geen incidentele gevallen, dat was de normale gang van zaken”. Het ging hierbij om het in de rug schieten van krijgsgevangenen (blz. 3 van het stencil).

Verder heeft de heer Hueting gezegd: Dat het” – het plegen van oorlogsmisdaden – „op grote schaal gebeurd is, dat is zonder enige twijfel het geval” (blz. 7). „Elke insider weet dat deze dingen aan de lopende band gebeurd zijn” (blz. 9).

Mijnheer de Voorzitter! „Achter het nieuws” heeft op 25 januari jl. een tweede uitzending aan het door dr. Hueting aangesneden onderwerp gewijd. Daarbij ging het om een nieuwe reeks ongecontroleerde verhalen. Twee dagen later ging een derde uitzending de lucht in. „Wij zullen” zei de heer Herman Wigbold – „in deze uitzending geen nieuwe feiten meer aanbrengen”. De „verhalen” werden dus door deze voor de V.A.R.A.-rubriek „Achter het Nieuws” verantwoordelijke redacteur „feiten” genoemd. Hij beschikte blijkbaar over de bewijzen die de heer Hueting tot op heden niet heeft geleverd en die deze ook niet wil leveren!

Aan het einde van de derde uitzending — een forumdiscussie — zei de heer Wigbold onder meer:

„Ik onderstreep nogmaals (ik geloof dat ik dat nu voor de zesde maal doe tijdens deze drie uitzendingen) dat het niet onze bedoeling is geweest alle Nederlandse militairen aansprakelijk te stellen voor wat een klein deel heeft gedaan.”.

Ik heb daarvan dankbaar nota genomen en tevens geconstateerd dat de heer Wigbold zich met dat „een klein deel” klaarblijkelijk heeft gedistancieerd van de zoëven geciteerde uitspraken van dr. Hueting, zoals „de normale gang van zaken”, „op grote schaal” en „aan de lopende band”.

De Hueting-affaire heeft een enorme publiciteit gekregen. De stroom van krant artikelen, radio- en televisie-uitzendingen gaat nog steeds door. Belangrijker is, dat aan deze kwestie aan de overzijde van het Binnenhof reeds een- en andermaal aandacht is besteed. Zelfs de Minister-President is zich ermee gaan bezighouden, blijkens zijn desbetreffende brief van 29 januari jl.

Ik zal op de Hueting-affaire hier niet verder ingaan. Ik spreek alleen de hoop uit dat er een zo grondig mogelijk onderzoek zal worden ingesteld en dat dr. Hueting zich alsnog bereid zal verklaren, evenals anderen die met verhalen over Nederlandse oorlogsmisdaden in Indonesië in de publiciteit zijn getreden, man en paard te noemen. Het adres is

sedert gisteren bekend, namelijk de werkgroep Korthals Altes. Ik weet dat het dagblad „Trouw” daaraan geen behoefte heeft. Dit constateerde immers reeds op de dag na de eerste uitzending:

„Eén ding is duidelijk: het Nederlandse leger heeft zich in Indonesië niet beter gedragen dan het Duitse in de bezette gebieden”.

Wie er zo over denkt, heeft geen onderzoek nodig. Ik ben benieuwd naar de reactie van „Trouw” op de instelling van deze commissie.

Ik moge eindigen met een citaat — het spijt mij dat het een wat lang citaat is — uit een artikel in het „Friesch Dagblad” van 1 februari jl.:

„Toen de V-brigade een jaar had bestaan (op 29 januari 1947), hield de toenmalige eerste luitenant K. de Vries een toespraak voor radio-Bandoeng, die wij afgedrukt vonden in een vergeeld nummer van „Op de Korrel, vizier der V-brigade”. Voor de oren van hen, die er allemaal zelf bij waren geweest en dus konden controleren wat hij zei, tekende hij de veranderingen, die de V-brigade had bewerkt, aldus:”

„Bandoeng op 7 april 1946: een stervende stad, ruïnes her en der, schichtige mensen met de dreiging des doods voor ogen; de sniper, de mortierbom, de artilleriegranaat; de Braga: dichtgespijkerde winkels, verlaten trottoirs bij het dalen van de avond en iedere nacht de rode haan, kraaiend in de kampongs rondom. Tjimahi: één groot concentratiekamp van prikkeldraad en zandzakken, en verder van het Bandoengse laken een pak. Maar terstond na de overname van de stellingen der Brits-Indiërs — de éne V-brigade verving 3 Brits-Indische — begon de onafgebroken patrouillegang, volgden de zuiveringsacties elkaar op; binnen enkele maanden was er ruimte gemaakt en veiligheid geschapen voor honderdduizenden, rust om te slapen en orde om te werken aan de wederopbouw van wat een zinloze Japanse terreur had verwoest. De bevolking van de kampongs en dessa's buiten, voor en na binnen de patrouillegrenzen getrokken, eerst schuw en wantrouwig, werd door de hartelijkheid, de kameraadschap en het hulpbetoon van de Nicatroepen” (zo werden wij genoemd) „in die enkele maanden bevrijd van de schrikbeelden van jarenlange stelselmatige (Japanse) gruwelpropaganda. — Duizenden, die onder de dwang der terreur hun kampongs hadden moeten verlaten, keerden terug”.

„Wie herinnert zich niet” (Nog steeds is hier aan het woord luitenant De Vries in „Op de Korrel”, 22 jaar geleden).”.

De heer **Damming** (P.v.d.A.): Wie is dat?

De heer **De Vries** (C.H.U.): Dat zal blijken aan het einde van mijn betoog, mijnheer de Voorzitter.

De heer **Damming** (P.v.d.A.): Daar ben ik benieuwd naar.

De heer **De Vries** (C.H.U.):

. . . . de acties ten zuiden van de Tjitaroem, waarbij drommen Chinezen en Indonesiërs vrijwillig met onze terugkerende troepen meetrokken binnen het beschermde gebied van het rood, wit en blauw? In samenwerking met de Amacab, die op haar terrein niet minder presteerde, werd alles op alles gezet om de slachtoffers van de terreur een dak boven het hoofd en rijst in het bord te verschaffen.

Wist u, dat de Medische Dienst der brigade 25 poliklinieken verzorgt voor de inheemse bevolking, verspreid over het gehele (Bandoeng-)rayon, met in totaal meer

De Vries e. a.

dan 20 000 patiënten per maand? Dit zijn feiten, die aan duidelijkheid niets te wensen overlaten.”

„Tot zover” vervolgt „Het Friesch Dagblad” van 1 februari jl., „de eerste luitenant K. de Vries” – en dit in antwoord op de interruptie – „thans” – 22 jaar later – „lid van de Eerste Kamer voor de C.H.U.”

De heer **Van Es** (P.v.d.A.): Wij dachten het al.

De heer **De Vries** (C.H.U.): Ik hoop, mijnheer de Voorzitter, dat u er begrip voor hebt, dat ik, n.b. in een maiden-speech, mezelf heb geciteerd, waardoor het slot van mijn betoog het karakter van een echo uit het verleden kreeg. Ik zal er geen gewoonte van maken.

De heer **Van Pelt** (P.S.P.): Ik heb u niet willen onderbreken, maar het is natuurlijk bekend, dat aan de Japanse terreur, waarover u sprak, drie eeuwen van Nederlandse terreur zijn voorafgegaan.

De heer **De Vries** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht dat het woord „terreur” vele betekenissen had van Jan Pieterszoon Coen af tot vandaag toe.

De heer **Van Pelt** (P.S.P.): Maar drie eeuwen Nederlandse terreur.

De heer **De Rijk** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! In verband met een opmerking van de geachte afgevaardigde de heer Van Riel stel ik het op prijs, te verklaren dat ook ik evenals hij en de heer Burger en, naar ik aanneem, alle geachte afgevaardigden die hedenmiddag het woord hebben gevoerd, namens de gehele fractie spreek. Ik heb alleen maar de taak op mij genomen om één enkel aspect wat nader uit te werken, te weten het ideologische motief dat ten grondslag ligt aan onze defensie-inspanning en dat ook meespeelt – dat is de reden, waarom ik het hier noem – in de discussies rond de 225 mln. Naar het mij voorkomt, lopen in deze discussie, vaak zonder dat men zich dat bewust is, allerlei intenties en motieven door elkaar, bij politici al evenzeer als bij niet-politici. Daarom is het misschien dienstig dat in de Chambre de réflexion die wij toch nog altijd trachten te zijn, een ogenblik wordt stilgestaan bij de zeer gevarieerde discussie die de fameuze „225 miljoen” de laatste maanden heeft opgeroepen; dat niet in het minst omdat dit bedrag het kristallisatiepunt blijkt te zijn geworden binnen de in wezen veel diepergaande discussies omtrent de zin en de taak van de westerse defensie. Het gaat mij dus vanmiddag in het bijzonder om, wat men zou kunnen noemen, het ideologische motief, of, zoals men dat tegenwoordig zo graag noemt, de filosofie, waardoor en waarmee men de opbouw van de militaire macht en de daarmee samenhangende buitenlandse politiek gedragen weet en presenteert. Gedragen weet en presenteert, zei ik. Dit zijn twee wel te onderscheiden zaken: de innerlijke gezindheid is iets anders dan de presentatie. Wat nu dat eerste betreft, de Regering kan er eenvoudig niet aan twijfelen dat ook naar de mening van onze fractie het door de Minister van Defensie namens de Regering gevoerde beleid uitsluitend en alleen is bedoeld als in dienst van een ontspanningspolitiek. Daarover dus geen enkel misverstand. Hetzelfde geldt ten aanzien van de Minister van Buitenlandse Zaken, zo zult u begrijpen. In de politiek is echter de innerlijke gezindheid nu eenmaal niet beslissend. In politiek komt het steeds aan op presentatie en uiterlijke geloofwaardigheid en die kan zelfs beslissend zijn. Hiermee kom ook ik op het reeds vaker gesignaleerde euvel, namelijk de filosofie, waarmee de votering van de extra 225 mln. is omgeven. Wat is namelijk het geval? De Minister heeft zelf door zijn ongelukkige considerans van deze maatregel – ik bedoel de verwijzing naar Tsjechoslowakije – als het ware de heilige meute tegen zich opgeroepen.

Geen wonder, dat het minstens de schijn heeft dat de Minister de dragende these van het regeringsbeleid – die

De Rijk

namelijk van de ontspanning – heeft ondermijnd en dat de publieke opinie nu mobiel is geworden. Het is vanmiddag al meer gezegd: voor haar begroting van de 3 mld. en in het algemeen haar N.A.V.O.-politiek, kan de Regering, blijkens het bekende opinie-onderzoek, steunen op een grote meerderheid van ons volk. Maar een later opinie-onderzoek van het N.I.P.O., (zie de Nieuwe Rotterdamse Courant van 4 december 1968) heeft uitgewezen, dat er een kleine meerderheid bestaat tegen de additionele verhoging van 225 mln. Nu moet men niet zeggen – overigens ten dele zéér realistisch – : door de extra-lasten voelt men zich pijnlijk in de portemonnaie getast en vandaar die gewijzigde uitslag. Nee, want dat is het punt niet. Onomstotelijk feit is dat het de Regering is, die, zelfs aan triviale opposanten, een verheven wapen in handen heeft gegeven, door zelf in de adstructie van de noodzakelijkheid van die extra lasten, de bloedeigen these van de ontspanningspolitiek op de tocht te zetten. Nolens volens voert de Regering zelf de escalatiefactor in haar filosofie in.

Hoe ligt nu deze oppositie, mijnheer de Voorzitter? Er zijn er, die, zeer zakelijk en met behartenswaardige motieven, de prioriteiten anders stellen. Ik denk hier met name aan de brief van de theologische faculteit van de universiteit van Amsterdam. Men meent voorrang, te moeten geven aan de uitgaven voor multilaterale ontwikkelingshulp, vredesonderzoek, onderwijs en sociale voorzieningen, boven die voor deze extra defensiebijdrage.

Terzijde zij opgemerkt – op dit punt verschil ik zeer sterk van mening met de geachte afgevaardigde de heer De Vries – dat het vaderlijk vermaan van de Minister-President voor radio en televisie op 29 november jl., waarbij hij ons te geloven voorhield dat de vrijheid waarin wij al deze zaken kunnen realiseren, fundamenteel bepaald wordt door onze defensie-inspanning – dat dit vermaan een prachug petitio principii bevatte: éérs moet toch bewezen worden dat een bepaalde maatregel volstrekt noodzakelijk is voor onze defensie en niet juist haar filosofie ondergraaft. Maar waarom het mij nu gaat is dit: ook de politieke discussie om de prioriteiten is door de Regering zelf – nolens volens, dat begrijp ik achteraf ook wel – gebracht op het vlak van wat ik in het begin noemde: het ideologische motief van onze defensie-inspanning.

En daarmee wordt de interventie van een Pax Christi, van leden en medewerkers van een theologische faculteit, van een kardinaal Alfrink in hoge mate relevant. Laat ik vooropstellen dat, vooral na de opmerkingen van de Minister-President t.g.v. de algemene beschouwingen (27 november 1968: *Handelingen* blz. 128 rechterkolom, 129 linker kolom) voor ons vaststaat dat de Regering interventies van deze soort niet zonder meer beschouwt als een hinderlijk en kinderlijk voor de voeten lopen. Zij heeft inderdaad begrip en waardering voor de eigen verantwoordelijkheid van een ieder, vooral ook van degenen die in hun ambt een bepaalde, niet af te leggen verantwoordelijkheid dragen. Welnu, die verantwoordelijkheid kan nopen tot een duidelijke en concrete stellingname, ook in politiek.

Met verbazing leest men dan ook een bijdrage ter zake, getiteld: „De Kerken en de 225 mln.”, verschenen in het maandblad „Politiek” (december 1968, blz. 383-386) waarin de schrijver o.a. kardinaal Alfrink tracht te kapitelen. Op lachwekkende – en misschien zelfs enigszins ringelorende – wijze wordt er onderscheid gemaakt tussen uitspraken van „de heer Bernard Alfrink” en die van „Bernardus kardinaal Alfrink, hooggeplaatst leidsman in de Nederlandse Kerkprovincie.”

Het nijpende probleem voor de schrijver blijkt dan te zijn, of het de kardinaal is dan wel de privé persoon de heer B. Alfrink te U., die zich heeft uitgesproken tegen de 225 mln. Even verderop verzucht de schrijver:

„Nauwelijks hebben de katholieken zich ontworsteld aan de tijd waarin de kerk allerlei bindende uitspra-